

Een dagboek in de Griekse crisis

Deel 2

Een dagboek in de
Griekse crisis

Deel 2

Roosmarijn Mavrikou-Zevenhuizen

Schrijver: Roosmarijn Mavrikou-Zevenhuizen
Coverontwerp: Roosmarijn Mavrikou-Zevenhuizen
ISBN: 9789463189156
Uitgegeven via: mijnbestseller.nl
Print: Printforce, Alphen a/d Rijn
© <Roosmarijn Mavrikou-Zevenhuizen>

Accepteer datgene dat je niet kunt veranderen en verander datgene dat je niet kunt accepteren. Wees daarbij wijs genoeg om het verschil te zien tussen beide.

Voorwoord

Ik ben geen econoom of politicus, maar een gewone burger in Europa die schrijft over het persoonlijke effect dat de Griekse crisis heeft op haar en haar gezin. Daarbij schuw ik niet om mijn emoties op papier te zetten, noch om kritiek te uiten op het handelen van de Europese leiders.

Dit boek is een dagboek, een persoonlijke kijk op alles dat binnen Griekenland en Europa gebeurt. Het loopt over een periode van ruim twee jaar. Bij het teruglezen van deze bladzijdes zag ik zelf hoe mijn toon veranderde. Hoe het van hervonden kracht en voorzichtige hoop omsloeg in wanhoop met alle negatieve emoties die daarbij kwamen kijken.

Er zitten soms lange pauzes in, waarin de moed of de energie mij ontbrak om te schrijven. Het kan daarom fragmentarisch overkomen, maar alles is uit mijn leven gegrepen en mijn waarheid.

Inleiding; geschreven in 2013

Griekenland, het land waar iedereen inmiddels wel een mening over heeft. Vaak is dat helaas geen positief beeld. Albert Einstein heeft ooit gezegd: een vooroordeel is moeilijker te splitsen dan een atoom. Ik ben bang dat hij gelijk heeft. Het beeld dat men over het algemeen van Griekenland en haar bevolking heeft, is door alle negatieve berichten niet te vergelijken met dat van voor de crisis. Juist daarom wil ik beginnen met vertellen waarom ik zo van dit land ben gaan houden en wanneer dat begon.

Tot mijn elfde jaar gingen wij als gezin altijd in Nederland op vakantie. Twee keer zochten wij ons buurland Duitsland op. Ook leuk, maar toen ik hoorde dat wij op vakantie gingen naar Griekenland, was mijn enthousiasme niet te temperen. Ik wilde precies weten hoe blauw en hoe warm het water daar was. Hoe heet het daar kon worden in de zomers. Hoe hoog de bergen reikten. Allemaal dingen die ons in Nederland vreemd waren.

Ik werd niet teleurgesteld. Gek genoeg was het eerste dat mij opviel de geur van de natuur. Nu weet ik dat die specifieke geur komt van bepaalde struiken; een zware en onbeschrijfelijke lucht, maar ik vind het een van de heerlijkste luchtjes die ik ooit in de natuur ben tegengekomen. En specifiek voor dit land. Het tweede dat mij opviel was het onophoudelijke getsjirp van de cicades en de krekels. Vooral de eerste maken een oorverdovend geluid. Ik weet nog dat wij op een berg stonden –mijn ouders, zus en ik– en dat er in de verste verte geen mens of auto te bekennen was. Het was doodstil. Tot een cicade, die misschien wel honderd meter verderop in een boom zat, zijn geluid liet horen. Dit zijn voor mij de eerste herinneringen aan

Griekenland. Nog voor ik de helderblauwe zeeën had gezien waarmee het land omringd is, was ik al verliefd.

Na die eerste keer gingen wij elk jaar terug. Omdat wij met de auto reisden, met een vader die zorgde dat wij niets van het land misten, durf ik wel te zeggen dat ik meer van het land heb gezien dan menig Griek. Een land zo divers in haar natuur. Adembenemend met haar mooie bergtoppen, haar kleine en grote eilandjes, haar blauwe zee(en), de duizenden baaitjes, de hoogvlaktes met hun vele meertjes, de witte huisjes van de Cycladen en de dakpannehuisjes van bergdorpjes zoals op het schiereiland Pillion, de prachtige kloosters, waarvan de Meteorakloosters absoluut een van de bijzonderste zijn, en niet te vergeten de vele bossen.

Ook nadat wij als gezin niet meer met elkaar op vakantie gingen, bleef ik trouw aan het land. Islandhoppen, kant en klare vliegreizen met appartement, ik heb het land op vele manieren mogen ontdekken. Het was niet alleen de natuur die mij bleef trekken, maar ook de vriendelijke, gastvrije bevolking. Altijd even hartelijk. Nu woon ik er. Getrouwd met mijn Griekse man, met wie ik twee prachtige dochters heb gekregen.

Huisje, boompje, beestje... crisis.

Ik kan jullie vertellen dat al deze zaken die ik heb beschreven onveranderd zijn: de natuur, de cultuur, de gastvrijheid van de bevolking. De bevolking is echter wel op een bepaalde manier veranderd. Beschadigd door alles dat er de afgelopen jaren op hen is afgekomen. Ook wij zijn veranderd, Nikos en ik.

In 2007, toen ik hier net kwam wonen, was het allemaal redelijk onbezorgd. We kregen Lara en ondanks het gemis

dat ik voelde van familie, vrienden en Nederland kon ons geluk niet op. We hadden net voor Lara werd geboren ons huis afgebouwd. Een groot huis, met een nog veel grotere tuin, dat we konden bouwen met wat eigen geld en voor een deel lening. Ons hotel Axilleion -vernoemd naar Achilles die volgens de legende van het eiland Skyros naar Troje is afgereisd- draaide goed. Zelfs in de winter was het gevuld met arbeiders die aan wegen of andere bouwprojecten werkten.

Even ging alles zoals je hoopt dat het gaat als je een jong gezin hebt. Bij de geboorte van onze tweede dochter waren er al zorgwekkende geluiden, maar het had nog lang niet de dramatische vormen aangenomen van nu. Ik weet nog dat ik naar het nieuws zat te kijken met een pasgeboren Olivia in mijn armen. Elke dag, of het nu het Nederlandse, Engelse of Belgische nieuws was, kwam Griekenland voorbij. Niet veel later bleek dat het goed mis was en ook niet snel meer goed zou komen. In de zomer van 2011 volgden de bezuinigingen elkaar zo snel op, dat de mensen niet eens konden bekomen van de schok. Het was veel te veel en veel te snel.

De gevolgen zijn een nagenoeg ingestorte economie, een enorm verzwakt zorgstelsel, het nagenoeg ontbreken van een sociaal vangnet, verpauperd onderwijs en een samenleving waar het fascisme ineens weer aan aanhang heeft gewonnen. Er zijn ook gevolgen die misschien minder zichtbaar, maar absoluut aanwezig zijn.

Zo kom ik weer bij ons. Bij Nikos. Nikos was iemand die je altijd het gevoel gaf dat alles altijd wel goed kwam. Dat kan hij nu niet altijd meer. Hij ervaart deze hele crisis als een soort van falen jegens ons, zijn gezin. Hij weet heus wel dat hij er zelf niets aan kan doen en dat deze crisis niet aan hem

te wijten is, maar als je elke dag moet zorgen dat de onbetaalbare rekeningen betaald worden, dan ga je ook aan jezelf twijfelen. Mensen worden wanhopig. Zo erg zelfs, dat steeds meer van hen het leven niet meer zien zitten. Nikos heeft ons, een reden om voor te vechten. Mannen van Nikos' leeftijd (midden veertig) die hun werk zijn kwijtgeraakt en geen gezin hebben, dat zijn de mensen die het zelfmoordpercentage hier nog dagelijks opkrikken. Het is vooral het gebrek aan een beter vooruitzicht.

Al lijken de berichten over Griekenland rustiger te worden, niets is minder waar. Elke dag komen er nog nieuwe en zware bezuinigingen op ons af. Dat de nieuws waarde eraf is, omdat de dreiging van een vertrek uit de eurozone voor even geweken is, wil niet zeggen dat de ellende voorbij is. Integendeel.

Het bericht van de Griekse minister van economische zaken, dat er in het jaar 2014 nog een einde zal komen aan de jarenlange recessie, is niet iets waar ik bijzonder veel waarde aan hecht. Om een bijna ingestorte economie te doen herstellen (of in ieder geval tekenen te laten tonen daarvan), binnen de tijd dat deze minister aangeeft, daar is in het geval van Griekenland inmiddels een wonder voor nodig.

Een bevolking, waarvan inmiddels het grootste gedeelte de eindjes nu al niet meer aan elkaar vast kan knopen (veelal door de hoge werkloosheid en enorme daling in lonen), zal echt niet spontaan weer wekelijks uit eten kunnen gaan, of op vakantie, of lekker gaan shoppen. Voorlopig blijven nog steeds winkels, restaurants en hotels hun deuren sluiten.

Daarnaast spelen er zoveel meer factoren mee in het welzijn van een land. De povere toestand in de ziekenhuizen en van

de scholen maakt mij helaas niet hoopvol. Zal daar ineens weer genoeg geld ingepompt worden om ze naar behoren te doen draaien? De lange termijn gevolgen op de gezondheid van mensen na een langdurige crisis, wat zullen die zijn? De open haard, die nu bij ons en in vele Griekse huishoudens hoogtijdagen viert, schijnt bijvoorbeeld niet erg goed voor onze gezondheid te zijn. Ik weet het niet. Ik heb genoeg vragen en geen enkel antwoord. Niemand.

Nikos ziet de toekomst nog steeds somber in. De financiële zorgen drukken enorm op hem. Ook vreest hij, net als ik, voor nog veel grotere sociale onrust dan nu. Soms, heel soms, hoopt hij er zelfs op. Omdat er dan misschien eindelijk iets zal veranderen. Ik probeer de toekomst iets rooskleuriger in te zien, want anders ga ik het niet volhouden. Als moeder van twee kleine meisjes moet ik wel geloven dat het beter zal worden. Al loop ik nu al dagelijks tegen zaken aan waarvan ik weet dat die in Nederland vele malen beter zijn, zoals het onderwijs en de gezondheidszorg. Als je kinderen hebt, zijn dat waarschijnlijk de belangrijkste zaken die je goed geregeld wilt zien.

Toch willen wij hier blijven. Niet iedereen zal dat kunnen begrijpen, maar we voelen dat wij hier horen. Natuurlijk denk ik er weleens over na. Alleen komt er zoveel meer bij kijken dan je in eerste instantie zou denken. Ten eerste zou Nikos zich in Nederland maar moeilijk kunnen aarden. Het is niet alleen een Griek, maar het is ook nog eens een eilander. Een Skyriaan. Verplaats iemand die zijn hele leven op Texel heeft gewoond naar de grote stad, dan krijg je waarschijnlijk eenzelfde cultuurschok.

Voor mij was dat ook wel het geval, maar ik had al meer van de wereld gezien. Nikos was, voor hij mij leerde kennen, nog

nooit het land uit geweest. Hij houdt wel van Nederland. Vindt het een fantastisch land en gelooft zeker dat bepaalde dingen er beter geregeld zijn. Alleen heeft hij hier zoveel opgebouwd. Dat opgeven zou hem pas echt (op)breken en ik wil hem hier niet alleen achterlaten. Al zou het tijdelijk zijn, dan nog. Ik wil niet zonder mijn man en ik wil niet dat de kinderen zonder hun vader moeten leven.

Onze koumbari (een titel die men gebruikt wanneer men getuige is bij een huwelijk of een doopgelegenheid), Baressa en Lorenzo, van wie wij hun zoontje Alexandros van bijna twee jaar hebben gedoopt, denken serieus na over een vertrek naar hun vaderland Albanië. Zij wonen hier al twaalf jaar. Hun dochttertje van zeven jaar spreekt beter Grieks dan Albanees. Zij willen niet weg, voelen net als ik dat zij hier geaard zijn en hier thuishoren, maar zij kunnen bijna niet meer rondkomen. Lorenzo zou hier blijven voor het beetje werk dat hij kan vinden en de huur van het kleine huisje met een vriend delen. Baressa en de kinderen zouden teruggaan naar hun huis in hun vaderland, zoals veel mensen uit haar land al hebben gedaan.

Baressa en ik hebben een vriendschap, zoals ik die nooit meer dacht te krijgen nadat ik mijn vriendinnen in Nederland achter heb moeten laten. Natuurlijk heb ik hier ook andere vriendinnen, maar niet een bij wie ik de volle honderd procent mezelf kan zijn en aan wie ik alles kwijt kan. Iemand die er voor mij is, zoals ik er voor haar ben. De eerste jaren hier waren vrij moeilijk voor mij. Door haar ben ik me eigenlijk steeds meer op mijn plek gaan voelen.

In de crisis is zij eveneens een steun en toeverlaat. Ik weet even niet hoe ik zonder haar zou kunnen, mocht het zover

komen. Om de dag zijn wij wel even met de kindjes bij elkaar. Soms, als ik met Olivia de kippen net eten ga geven, zie ik haar de was buiten ophangen. Dan wandelen we even naar haar toe, drinken een kopje koffie en praten over van alles en nog wat. Nikos heeft gezegd dat hij met Lorenzo zal praten, maar of dat iets uit zal halen... Ook hebben wij aangeboden dat ze een stuk van ons land kunnen gebruiken om een eigen moestuin te maken, al weten zij net zo goed als wij dat er meer dan dat nodig is om de crisis door te komen. Zo ken ik vele verhalen.

We gaan ondertussen maar 'gewoon' door. We doen ons best het hotel draaiende te houden, zijn veel op het land bezig (waar we vijgenboompjes hebben gepland en oregano willen verbouwen, een klus die nog niet zo makkelijk blijkt) en zetten ons op vele manieren in voor Skyros waar onze kinderen vooralsnog opgroeien. Iets anders zit er niet op. We sluiten niets uit, want hun toekomst gaat voor alles, maar nu zij nog klein zijn hebben wij besloten het nog een tijdje aan te kijken.

22 februari 2013

Het regent, bliksemt en onweert. Het weer komt overeen met mijn gemoedstoestand. Sombler en onrustig. Wat zou ik geven voor een beetje rust en een onderbreking van de voortdurende onzekerheid.

Ik was niet van plan om meteen weer te schrijven, maar ik moet wel. Voor mezelf. Nu mijn laatste boekje pas is uitgekomen en mijn column voor het tijdschrift Flair is gestopt, kon ik ineens nergens meer heen met alle dingen die spelen. Schrijven is voor mij beter dan alles op te kroppen.

Ik probeer op dit moment mijn vorige boek onder de aandacht te brengen. Geen makkelijke taak. Kranten aanschrijven is al helemaal lastig. Reacties blijven uit. Langzaam maar zeker begin ik meer en meer in mijn eigen woorden te geloven. Veel media zijn niet meer geïnteresseerd in integere stukken, maar in verhalen die verkopen. Griekenland is niet interessant meer. Tot er misschien een burgeroorlog uitbreekt, maar dan is het eigenlijk al te laat.

Ik blijf me verbazen over een gebrek aan inzicht van mensen die nog steeds beweren het beste met Griekenland voor te hebben. Zoals de Eurogroep, nu geleid door de Nederlander Dijsselbloem. Iemand die iets meer dan drie miljard euro opgespaarde winsten gebruikt om de Nederlandse staatsschuld te verminderen, terwijl Griekenland zijn schulden met de dag ziet stijgen door de hoge rente op de uitstaande leningen. In Brussel blijft men maar eisen dat Griekenland beter haar best moet doen om de schuld in te dammen. Dus worden er nog hogere belastingen opgelegd

aan de burgers en worden allerlei nieuwe heffingen verzonnen.

Voor het hebben van kinderen moet je tegenwoordig betalen. Toelages, zoals Nederland kent, zijn hier nagenoeg afgeschaft. Bovendien waren die al niet om over naar huis te schrijven. Kinderbijslag kreeg men pas vanaf het derde kind. Nu moeten de zwakste groepen de zwaarste lasten opbrengen mocht de wet er doorheen komen. Al deze zaken komen niet of nauwelijks in de buitenlandse media. Er wordt momenteel überhaupt weinig gemeld over Griekenland.

Behalve laatst toen in het NOS-nieuws werd meegedeeld dat elke dag wel vierhonderd Nederlanders hun heil ergens anders zoeken. Zelfs in Griekenland, waarop beelden werden getoond van een Nederlands stel dat een wijnboerderij is gestart. 'Niet makkelijk, maar te doen', zei de man, 'je moet het gewoon willen'.

Je moet het gewoon willen... Als het alleen een kwestie van willen zou zijn, zou inmiddels het gros van de Grieken een wijnboerderijtje hebben, maar zoals voor de meeste dingen is het een kwestie van de middelen hebben. Mensen die al eigen geld hadden, zijn dit nu allemaal wel kwijt aan de zware bezuinigingen. Anderen zitten al diep in de schulden. Een eigen bedrijf opstarten zonder eigen geld of lening (deze worden nagenoeg niet meer verstrekt) is simpel gezegd nagenoeg onmogelijk.

Meer hoor ik momenteel niet in het nieuws, terwijl de gevolgen van de crisis nog met de dag groter worden. De zogenaamde radiostilte zal te zijner tijd dan ook wel weer opgeheven worden.

Heel zorgelijk is het feit dat er voor werkzoekenden (een onmogelijke en hopeloze taak) geen enkel vangnet is, zoals ik eerder al schreef. Tenzij je een uitkering van rond de vierhonderd euro voor maximaal een jaar –iets waar ook maar tien procent van deze groep recht op heeft- hulp kan noemen. Arbeidsongeschikten krijgen evenmin noemenswaardige hulp.

Wij kennen een gezin dat in Athene woont. Een moeder met twee volwassen kinderen waarvan de zoon gedeeltelijk verlamd is geraakt door een ernstig ongeluk, een aantal jaren terug. De dochter heeft een aandoening aan haar beenmerg en moet elke week een kostbare injectie krijgen. Beide ‘kinderen’ wonen weer thuis, want de overheid bekommert zich niet om hen. De moeder probeert hen nu met haar magere pensioen te verzorgen en te onderhouden, maar dat is bijna onmogelijk.

Ook Lorenzo, de vader van mijn doopkindje, mag eigenlijk (tijdelijk) niet meer werken. Hij is twee dagen terug naar het vasteland geweest, met alle onkosten van dien, voor een bezoek aan een specialist. Die ontbreken op Skyros. Zijn bovenarm en schouder doen al lange tijd pijn. Ongeveer twee jaar. Er is een röntgenfoto gemaakt. Daarop was te zien dat de kom van zijn bovenarm voor zeventig procent verkalkt is. Had hij nog een aantal maanden gewacht dan had hij zijn arm misschien nooit meer normaal kunnen gebruiken, aldus de arts. Hij heeft nu een soort gel-injectie gehad en moet over een aantal maanden terug. In de tussentijd mag hij zijn arm niet belasten.

Wat moet hij doen? Er is geen enkele hulp van de overheid waar hij gebruik van kan maken. Dat betekent dat inkomsten

uitblijven als hij niet werkt. Hij staat met zijn rug tegen de muur. Momenteel heeft hij 'gelukkig' niet veel klussen, maar vanaf maart hoopt hij op wat meer werk als tuinman. Alleen is hij dan nog lang niet hersteld en werken met een hark en schop, zijn nu niet bepaald werkzaamheden waarmee je je arm kunt ontzien,

Zo zijn er vele voorbeelden, maar nu ga ik eerst even een houtblok op het vuur gooien. De stapel wordt angstvallig klein nu de open haard full-time brandt. Nikos zal binnenkort weer de bossen in moeten. Legaal te kappen hout wordt echter steeds lastiger te vinden.

17 maart 2013

Vanmorgen las ik dat Cyprus wordt gered. Gered, welteverstaan! Ik weet zeker dat de Cyprioten erg dankbaar zullen zijn voor deze reddingsactie, waarbij zij in één keer zes procent tot tien procent van hun spaargeld af moeten staan.

Ik snap natuurlijk goed dat Rutte dit met, volgens hem, grote terughoudendheid en irritatie doet. Zucht, weer een redding voor zo'n land met derderangs burgers, zal hij wel denken.

In alle kranten staat 'Europa redt Cyprus', 'Europa laat Cyprus niet vallen'. Ik denk dat menig Cyprioot nu denkt: laat ons maar vallen. Zeker met het oog op wat er in hun buurland Griekenland gebeurt.

Op 27 februari stond er een interessant stuk in de Guardian. Een stuk dat ons even een geschiedenislesje geeft. Zodra men refereert aan de wereldoorlogen van de vorige eeuw, meer

nog als het door de Griekse bevolking wordt aangehaald, wordt dat direct afgedaan met de opmerking 'ouwe koeien'. Het zijn echter alles behalve 'ouwe koeien', maar een realiteit van nu.

Wat er zestig jaar geleden gebeurde, gebeurt weer. De verkeerde aanpak na de Eerste Wereldoorlog leidde tot een diepe economische crisis in Duitsland. Dat resulteerde in de opkomst van het nazisme. Daarom koos men na de Tweede Wereldoorlog voor een andere aanpak. Heel kort en simplistisch neergezet: Duitsland werd vijftig procent op al haar schulden gekort. Het hoefde alleen maar zijn schuld af te lossen door terugbetalingen uit de handel.

Bovendien hadden deze terugbetalingen een maximum van drie procent uit de winsten die werden gemaakt uit de export. Dit betekende dat de landen waar Duitsland schulden aan had, producten uit Duitsland moesten kopen. Zo kon Duitsland uit echte inkomsten betalen zonder leningen af te hoeven sluiten.

De Duitse economie herstelde bijzonder snel en kende een ongekennde groei. Waarom zijn zij dan zo aan het aanmodderen in Brussel? Waarom landen zo in de armoede drijven door leningen met woekerrente uit te geven en vervolgens extreme bezuinigingen te eisen?

De journalist van de Guardian stelt het heel terecht als volgt:

"If we had no evidence of how to solve a debt crisis equitably, we could perhaps regard the policies of Europe's leaders as misguided. But we have the positive example of Germany 60 years ago, and the devastating example of the Latin American